

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma

2008–2011

ISSN 1236-2050
ISBN 978-952-00-2652-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2653-0 (PDF)

Yliopistopaino, Helsinki 2008

Tiivistelmä

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2008-2011. Helsinki 2008. 30 s.
(Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja ISSN 1236-2050; 2008:21)
ISBN 978-952-00-2652-3 (nid.), ISBN 978-952-00-2653-0 (PDF)

Valtioneuvoston periaatepäättös hallituksen tasa-arvo-ohjelmasta 2008–2011 kokoa ja koordinoi hallituksen toimia sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi. Ohjelma on rakennettu temaattisiksi kokonaisuuksiksi, jotka toteuttavat hallitusohjelman tärkeimpiä tasa-arvopoliittisia painopisteitä. Ohjelman tavoitteena on edistää sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen toteutumista, kaventaa sukupuolten palkkaeroja, edistää naisten urakehitystä, lieventää segregatiota ja lisätä tasa-arvotietoisuutta kouluissa, parantaa työn ja perheen yhteensovittamista, vähentää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, vahvistaa tasa-arvotyön resursseja ja laatia selonteko tasa-arvosta.

Ohjelman toteuttaminen edellyttää hallituksen laajaa sitoutumista naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämiseen. Ohjelma on valmisteltu kaikkien ministeriöiden yhteistyönä hallitusohjelman ja hallituksen iltakoulupäätöksen 7.11.2007 suuntaviivojen pohjalta. Kukin ministeriö vastaa osaltaan sen toteutumisesta. Toimeenpanoa ja seuranta varten perustetaan ministeriöiden yhteinen työryhmä. Ohjelmaa koordinoi sosiaali- ja terveysministeriö.

Asiasanat: tasa-arvo, sukupuoli, sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen, palkkaerot, urakehitys, segregatio, työelämä, työn ja perheen yhteensovittaminen, vanhempainvapaa, naisiin kohdistuva väkivalta

Sammandrag

Regeringens jämställdhetsprogram 2008–2011. Helsingfors 2008,
30 s., Publikationer av (Social- och hälsovårdsministeriet,
ISSN 1236-2050; 2008:21)
ISBN 978-952-00-2652-3 (inh.) ISBN 978-952-00-2653-0 (PDF)

Statsrådets principbeslut om regeringens jämställdhetsprogram 2008–2011 samlar och samordnar de åtgärder genom vilka regeringen främjar jämställdheten mellan kvinnor och män. Programmet består av tematiska helheter som genomför de viktigaste jämställdhetspolitiska tyngdpunkterna i regeringsprogrammet. Målet med programmet är att främja integrering av ett könsperspektiv, minska löneskillnader mellan kvinnor och män, främja kvinnors karriärutveckling, förminska segregation och öka jämställdhetsmedvetenhet i skolor, främja kombinerad av arbete och familjeliv, minska våld mot kvinnor, stärka resurser för jämställdhetsarbetet och utarbeta en redogörelse om jämställdheten.

Genomförandet av programmet förutsätter att regeringen på en bred front binder sig till främjandet av jämställdheten mellan kvinnor och män. Programmet har beretts i samarbete mellan alla ministerier och bygger på regeringsprogrammet och de riktlinjer som regeringen fattade beslut om i aftonskolan den 7.11.2007. Varje ministerium svarar för genomförandet på sin egen sektor. En för ministerierna gemensam arbetsgrupp tillsätts för genomförandet och uppföljandet av programmet. Programmet samordnas av social- och hälsovårdsministeriet.

Nyckelord: jämställdhet, kön, integrering av ett könsperspektiv, löneskillnader, karriärutveckling, segregation, arbetsliv, förening av arbete och familjeliv, föräldraledighet, våld mot kvinnor

Summary

Government Action Plan for Gender Equality 2008–2011. Helsinki 2008, 30 pp. (Ministry of Social Affairs and Health, Publications, ISSN 1236-2050; 2008:21)
ISBN 978-952-00-2652-3 (pb), ISBN 978-952-00-2653-0 (PDF)

The Government Resolution on the Government Action Plan for Gender Equality 2008–2011 compiles and coordinates the measures by which the Government promotes the equality between women and men. The action plan consists of thematic entities that implement the key gender equality priorities in the Government Programme. The action plan aims at promoting the realisation of gender mainstreaming, bridging gender pay gaps, promoting women's careers, alleviating segregation, increasing gender awareness in schools, improving reconciliation of work and family life, reducing violence against women, reinforcing resources for gender equality work, and drawing up a Government report on gender equality.

The implementation of the action plan requires broad-based commitment of the Government to the promotion of gender equality. The action plan was drawn up in cooperation with all the ministries on the basis of the Government Programme and the guidelines decided in the Cabinet evening session on 7 November 2007. Each ministry answers for the implementation of action plan within its sector. A joint working group of the ministries will be appointed for the implementation and follow-up. The Ministry of Social Affairs and Health coordinates the action plan.

Key words: gender equality, gender, gender mainstreaming, wage differentials, career development, segregation, working life, reconciliation of work and family life, parental leaves, violence against women

Sisällysluettelo

1 Johdanto	13
2 Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen	14
3 Sukupuolten välisten palkkaerojen kaventaminen.....	17
4 Naisten urakehityksen edistäminen.....	19
5 Tasa-arvotietoisuuden lisääminen kouluissa ja segregaatian lieventäminen..	21
6 Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen parantaminen.....	23
7 Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen	25
8 Tasa-arvotyön resurssien vahvistaminen ja tasa-arvoselonteon laatiminen ..	26
9 Hallituksen tasa-arvo-ohjelman toimeenpano, tarkistaminen ja seuranta.....	27

Esipuhe

Tasa-arvo on paitsi tärkeä arvo sinänsä, myös merkittävä tekijä yhteiskunnallisen ja taloudellisen hyvinvoinnin kannalta. Sen edistämiseksi onkin työskenneltävä kaikilla yhteiskuntapolitiikan alueilla. Tasa-arvon edistäminen on koko hallituksen tehtävä ja tähän työhön se on myös sitoutunut kaikessa päätöksenteossaan. Sitoutuminen näkyy jo nyt ilahduttavasti hallituksen työssä. Tällä tasa-arvo-ohjelmallaan hallitus jatkaa pitkäjänteistä työtä muun muassa naisten työmarkkina-aseman parantamiseksi, samapalkkaisuuden edistämiseksi ja naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Olennaista on, että kaikilla hallinnonaloilla etsitään ratkaisuja, jotka lisäävät naisten ja miesten välistä tasa-arvoa.

Arvostamme monipuolista osaamista. Koulutus- ja ammatinvalinnoissa tulee tukea taitojen ja kiinnostuksen perusteella tehtäviä valintoja, eikä toisista perinteisiä roolimalleja. Siksi on suunnitelmallisesti puututtava niihin seikkoihin, jotka ylläpitävät koulutusalojen ja ammattien jakautumista sukupuolen mukaan. On muutettava asenteita sekä tunnistettava ja murrettava niitä esteitä, jotka hidastavat pätevien naisten etenemistä urallaan. Myös naisiin kohdistuvaan väkivaltaan on puututtava. Sen vaikutukset tuntuvat yhteiskunnassamme aina inhimillisestä kärsimyksestä taloudellisiin kustannuksiin asti.

Tasa-arvo-ohjelma on vakiintumassa hallituksen tasa-arvopolitiikan työvälineenä. Tämä tasa-arvo-ohjelma korostaa jatkuvuuden sekä sitoutumisen tärkeyttä tasa-arvon edistämisessä. Samalla hallitus myös uudistaa tasa-arvopolitiikkaa. Se käynnistää muun muassa vanhempainvapaajärjestelmän uudistamista koskevan selvityksen, jonka tavoitteena on kannustaa isiä jakamaan vastuuta lasten hoitamisessa. Hallitus myös arvioi tasa-arvon edistymistä ja harjoitettua tasa-arvopolitiikkaa hallituskauden aikana laadittavassa selonteossa. Sekä tasa-arvoselonteosta että tasa-arvo-ohjelmasta käytävä keskustelu antaa varmasti aineksia uusiin tasa-arvopoliittisiin linjauksiin.

Matti Vanhanen
Pääministeri

Stefan Wallin
Ministeri sosiaali- ja terveysministeriössä

I Johdanto

Hallitus on sitoutunut kokonaisuudessaan edistämään naisten ja miesten välistä tasa-arvoa kaikessa päätöksenteossään. Tasa-arvon toteuttaminen yleensä sekä erityisesti työmarkkinoilla vaatii päättäväisiä toimia. Tavoitteena on turvata miesten ja naisten yhtäläiset edellytykset kaikilla elämänalueilla. Hallitus on laatinut tasa-arvotoimia koordinoivan ja kokoavan ohjelman tasa-arvopolitiikkansa välineeksi.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman 2008–2011 painopisteet perustuvat hallitusohjelman tärkeimpiin tasa-arvopolitiittisiin kysymyksiin. Näitä painopisteitä ovat:

- sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen
- sukupuolten välisten palkkaerojen kaventaminen
- naisten urakehityksen edistäminen
- tasa-arvotietoisuuden lisääminen kouluissa ja segregaatian lieventäminen
- työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen parantaminen
- naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen
- tasa-arvotyön resurssien vahvistaminen ja tasa-arvoselonteon laatiminen.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma on valmisteltu kaikkien ministeriöiden yhteistyönä hallituksen iltakoulupäätöksen 7.11.2007 suuntaviivojen pohjalta. Valmistelun aikana kuultiin muun muassa kansalaisjärjestöjä ohjelman painopisteistä.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2008–2011 on hyväksytty 17.7.2008 valtioneuvoston periaatepäätöksenä.

2 Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen

Hallitusohjelma

Sukupuolten välinen tasa-arvo on keskeinen arvo suomalaisessa yhteiskunnassa. Hallitus sitoutuu kokonaisuudessaan edistämään tasa-arvoa määrätietoisesti kaikessa päätöksenteossa.

Hallitus varmistaa, että sukupuolinäkökulma valtavirtaistetaan lainvalmistelussa, talousarvioprosessissa sekä muissa merkittävässä hankeissa jo toiminnan alkuvaiheissa. Ministeriöissä järjestetään koulutusta asian edistämiseksi.

Sosiaali- ja terveyspalveluissa ja terveyserojen kaventamistyössä kiinnitetään huomiota myös sukupuolinäkökulmaan.

Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen tarkoittaa sitä, että kaikkia päätöksiä ja toimenpiteitä arvioidaan niin, että saadaan selville niiden vaikutukset naisiin ja miehiin. Huomiota tulee kiinnittää sekä välittömiin että välillisiin vaikutuksiin. Kyse on hyvän hallinnon periaatteesta.

Valtavirtaistamisperiaatteen mukaisesti tasa-arvon edistämiseen sitoutuvat kaikki ministeriöt. Jokainen ministeriö perustaa toiminnallisen tasa-arvo-työryhmän, jonka tehtävänä on tukea ja seurata sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista ministeriön toimintoihin. Työryhmä myös tukee hallituksen tasa-arvo-ohjelman toimeenpanoa ministeriössä.

Kukin ministeriö valtavirtaistaa sukupuolinäkökulman vähintään yhteen ministeriön merkittävistä hankkeista. Hanke raportoi vastaavalle ministerille jo valmisteluvaiheessa, miten se aikoo toimeenpanna ja tukea sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista hankkeen toteutuksessa. Sukupuolinäkökulma kirjataan hankkeen tavoitteisiin ja siitä raportoidaan osana muuta raportointia. Seurantaindikaattorit eritellään sukupuolen mukaan ja tarvittaessa muodostetaan tasa-arvotilannetta seuraavia indikaattoreita. Hankkeen

käyttämät ja tuottamat tilastot eritellään ja analysoidaan systemaattisesti sukupuolen mukaan.

Lisäksi poikkihallinnollisista politiikkaohjelmista vastaavat ministeriöt huolehtivat siitä, että sukupuolinäkökulma otetaan huomioon politiikkaohjelmien suunnittelussa ja toteutuksessa yllä esitetyn mukaisesti. Päävastuu sukupuolinäkökulman huomioon ottamisesta on vastuuministerillä ja ohjelmajohtajalla. Politiikkaohjelmien ja ministeriöiden valitsemien hankkeiden valtavirtaistamista seurataan osana tasa-arvo-ohjelman seurantaa.

Kukin ministeriö valmistelee talousarvioesityksensä sukupuolinäkökulman huomioon ottaen. Lisäksi ministeriöt käyvät etukäteen läpi kaikki suunnitellut lakiesityksensä ja päättävät, missä niistä on valmistelun aikana syytä tehdä sukupuolivaikutusten arviointi. Erityistä huomiota kiinnitetään hallituksen lainsäädäntösuunnitelman hankkeiden sukupuolivaikutusten arviointiin. Ministeriöt järjestävät johdolle ja henkilöstölleen koulutusta sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta.

Tasa-arvon tietopalvelu on välttämätön tasa-arvotiedon kokoamisen ja levittämisen väline ja se on erittäin tarpeellinen sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiselle. Tietopalvelu on asiantuntijaorganisaatio, joka tarjoaa virkamiehille, poliitikoille ja kansalaisille tietoa oman alansa tasa-arvokysymyksistä.

Toimenpiteet

- Poikkihallinnollisista politiikkaohjelmista vastaavat ministeriöt varmistavat sukupuolinäkökulman huomioon ottamisen politiikkaohjelmien suunnittelussa ja toteutuksessa. (TEM, OPM, STM)
- Ministeriöt valtavirtaistavat sukupuolinäkökulman vähintään yhteen merkittävään hankkeeseensa. (Kaikki ministeriöt)
- Jokaiseen ministeriöön perustetaan toiminnallinen tasa-arvotyöryhmä. (Kaikki ministeriöt)
- Ministeriöt valmistelevat talousarvioesityksensä sukupuolinäkökulman huomioon ottaen. (Kaikki ministeriöt)
- Sukupuolivaikutusten arviointi suoritetaan lainsäädäntöhankkeissa. (Kaikki ministeriöt)

- Sukupuolinäkökulma valtavirtaistetaan hallinnonalan virastojen ja laitosten tulosohejaukseen. (Kaikki ministeriöt)
- Ministeriöt järjestävät johdolle ja henkilöstölleen koulutusta sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta. (Kaikki ministeriöt)
- Hallitus varmistaa että tasa-arvon tietopalvelu käynnistetään viimeistään vuonna 2009. (STM)

Ministeriöt valtavirtaistavat seuraavat hankkeet

VNK	Suomalaisten tukeminen EU-toimielimien palvelukseen rekrytoituimisessa ja uralla etenemisessä
UM	Suomen ulkomaanedustuksen toimivuus; siirtojärjestelmä ja ulkomaanpalvelun ehdot työn, puolison ja perhe-elämän vuorovaikutuksen näkökulmasta
OM	Esitutkintalain, pakkokeinolain ja poliisilain kokonaisuudistus
SM	Sukupuolinäkökulman valtavirtaistaminen Kriisinhallintakeskuksen toiminnassa
PLM	Puolustusministeriön kehittämisen toimeenpano
VM	Tulevaisuuden johtaja -hanke Tuottavuusohjelma
OPM	<i>Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma</i> Työvoima- ja koulutustarpeiden ennakoinnin kehittämishanke (osana työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelman toteutusta) Urheiluseurojen ohjaajien ja valmentajien koulutushanke
MMM	Kansallinen metsäohjelma 2015
LVM	Henkilöliikennelain kokonaisuudistus – joukkoliikennelaki
TEM	<i>Työn, yrittämisen ja työelämän politiikkaohjelma</i> Joustopurvan uudistaminen
STM	<i>Terveysten edistämisen politiikkaohjelma</i> Sosiaaliurvan kokonaisuudistus SATA
YM	Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisohjelma

3 Sukupuolten välisten palkkaerojen kaventaminen

Hallitusohjelma

Hallituksen tavoitteena on naisten ja miesten välisten palkkaerojen selkeää kaventaminen tällä vaalikaudella. Hallitus sitoutuu kolmikantaiseen samapalkkaisuusohjelmaan, jonka toimenpidekokonaisuus toteutetaan vaalikauden aikana. Ohjelman toteuttamiselle turvataan riittävät resurssit.

Hallitus tukee osaltaan työmarkkinajärjestöjen keskinäisiä toimia sukupuolten tasa-arvon ja samapalkkaisuuden edistämiseksi. Hallitus on valmis tukemaan korotetulla valtionosuudella sellaista kuntasektorille syntyvää palkekaratkaisua, joka edistää naisvaltaisten alojen palkkojen kilpailukykyä. Korotetun valtionosuuden suuruus riippuu siitä, kuinka selkeästi kuntasektorilla tehtävää palkekaratkaisua onnistutaan kohdentamaan koulutetuille, naisvaltaisille aloille, joiden palkekaus ei vastaa työn vaativuutta.

Sukupuolten välisten palkkaerojen kaventamiseksi hallitus on sitoutunut jatkamaan kolmikantaista samapalkkaisuusohjelmaa ja tukemaan työmarkkinajärjestöjen keskinäisiä toimia sukupuolten tasa-arvon ja samapalkkaisuuden edistämiseksi. Kolmikantaiselle samapalkkaisuusohjelmalle on asetettu uusi korkean tason seurantaryhmä vuosille 2007–2011. Hallitus on osoittanut ohjelmalle resursseja 400 000 euroa vuodessa neljän vuoden ajan. Kolmikantaiseen samapalkkaisuusohjelmaan sisältyvillä tavoitteilla on yhteyksiä useisiin tasa-arvo-ohjelman painopisteisiin.

Uusien palkkausjärjestelmien käyttöönotto alkoi valtionhallinnossa jo 1990-luvulla ja lähes koko henkilöstö kuuluu jo niiden piiriin. Valtion palkkausjärjestelmämuutostuksen vaikutukset naisten ja miesten palkkoihin ja sukupuolten välisiin palkkaeroihin selvitetään, jotta palkkausjärjestelmiä edelleen kehitettäessä ja käytäntöön sovellettaessa osataan edistää sukupuolten välistä palkkauksellista tasa-arvoa.

Toimenpiteet

- Hallitus jatkaa samapalkkaisuusohjelman toteuttamista. (STM)
- Hallitus arvioi naisten ja miesten välisten palkkaerojen kaventumista ja työmarkkinajärjestöjen ratkaisuja samapalkkaisuusohjelman tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta. Arvioinnin perusteella hallitus päättää tarvittavista toimista palkkaerojen kaventamiseksi. (STM)
- Koko valtionhallintoa koskeva selvitys uusien palkkausjärjestelmien vaikutuksista samapalkkaisuuden kannalta käynnistetään vuoden 2008 aikana. (VM)
- Sukupuolinäkökulma otetaan huomioon valtioneuvoston palkkausjärjestelmien yhtenäistämässä. Yhtenäistämisen vaikutukset naisten ja miesten välisiin palkkaeroihin selvitetään ja raportoidaan keväteen 2010 mennessä. (VM)

4 Naisten urakehityksen edistäminen

Hallitusohjelma

Hallitus edistää suunnitelmallisesti naisten urakehitystä ja naisjohtajuutta sekä julkisella että yksityisellä sektorilla.

Tavoitteena on naisten urakehityksen esteiden poistaminen ja johtajuuden edistäminen sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Hallituksen tavoitteena on lisätä naisten osuutta johtopaikoilla eri sektoreilla.

Naisia on valtionhallinnon henkilöstöstä noin puolet. Kuitenkin valtionhallinnon esimies- ja johtotehtävissä naisia on 24–38 prosenttia tasosta riippuen (vuonna 2005). Jotta naisten määrä johdossa kasvaisi, on naisten osuuden hakijoista ja nimitetyistä lisäännättävä. Valtionhallinnossa tarvitaan määrätietoista henkilöstöpolitiikkaa naisten määrän kasvattamiseksi johtotehtävissä. Yksityissektorilla jatketaan jo aloitettua vuoropuhelua taouselämän päättäjien kanssa naisten urakehityksen tukemiseksi.

Jotta naisten urakehitystä voidaan seurata ja edistää, tarvitaan myös nykyistä tarkempaa tilastotietoa asiasta. Sektorikohtaiset tiedot naisjohtajien osuudesta eri johtajuustasoilla samoin kuin tilastotiedot naisjohtajien osuudesta suhteutettuna alan ja sektorin naisvaltaisuuteen ovat tarpeen. Näin naisten urakehitystä voidaan suunnitelmallisesti ja kohdennetusti kehittää.

Hallituksen tavoitteena on lisätä naisten osuutta johtopaikoilla. Viime hallituskaudella toteutettu ohjelma naisten osuuden kasvattamiseksi valtiomisteisten yritysten hallituksissa tuotti tuloksia. Toimia naisten määrän lisäämiseksi valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden hallituksissa jatketaan. Lähtökohdat ovat seuraavat:

- 1) Valtion kokonaan omistamien yhtiöiden hallituksissa on oltava naisia ja miehiä vähintään 40 prosenttia.
- 2) Yhtiöissä, joissa valtio on enemmistössä ja jotka eivät ole pörssiyrityksiä, on 40 prosentin kiintiö hallituksissa samoin toteutettava, ellei

muuhun ole nimenomaisia perusteita (yhtiöjärjestysmääräyksiä, osakassopimuksia tai muita sellaisia).

- 3) Yhtiöissä, joissa valtio on vähemmistössä ja jotka eivät ole pörssiyhtiöitä, on valtion pyrittävä tasa-arvon edistämiseen viime kädessä siten, että se nimeää omat ehdokkaansa hallituksiin tasa-arvotavoitteita toteuttavalla tavalla.
- 4) Pörssiyhtiöissä, joissa valtio on enemmistössä tai tosiasiallisen määräysvallan käyttäjä, on päästävä lähelle 40 prosentin osuutta.
- 5) Pörssiyhtiöissä, joissa valtiolla ei ole tosiasiallista määräysvaltaa, valtion on pyrittävä tasa-arvon edistämiseen viime kädessä siten, että se nimeää omat ehdokkaansa hallituksiin tasa-arvotavoitteita toteuttavalla tavalla.

Toimenpiteet

- Valtiovarainministeriön asettama naisten urakehityksen edistämisen työryhmä valmistelee vuoden 2008 loppuun mennessä ehdotuksen keinoista, joiden avulla voidaan lisätä naisten osuutta valtionhallinnon esimies- ja johtotehtävissä. (VM)
- Valtiovarainministeriö sopii tilastokeskuksen kanssa nykyistä täsmällisempien naisten urakehitystä ja naisjohtajuutta koskevien tilastotietojen ottamisesta säännölliseen tuotantoon. (VM)
- Ohjelmaa naisten osuuden lisäämiseksi valtionyhtiöiden ja valtion osakkuusyhtiöiden hallituksissa jatketaan. (VNK)
- Hallitus jatkaa vuoropuhelua yrityssektorin kanssa naisten urakehityksen tukemiseksi. (STM)

5 Tasa-arvotietoisuuden lisääminen kouluissa ja segregaatian lieventäminen

Hallitusohjelma

Tasa-arvotietoisuutta lisätään peruskouluissa ja opettajankoulutukseen ja lastentarhanopettajien koulutukseen sisällytetään sukupuolitietoista opetusta.

Hallitus edesauttaa toimia, joilla vähennetään työmarkkinoiden jakautumista sukupuolen mukaan.

Koulutusalojen ja ammattien eriytyminen (segregaatio) sukupuolen mukaan on Suomessa jyrkkää. Segregaation lieventämiseksi tarvitaan toimenpiteitä, jotka vaikuttavat muun muassa asenteisiin sekä koulutus- ja ammatinvalintaan. On myös tärkeää, että sukupuolelleen ei-tyypillisen ammatin valinneilla on työelämässä yhtäläiset mahdollisuudet.

Opettajankoulutuslaitoksilla opettajaksi opiskelevien opintoihin sisällytetään sukupuolitietoista opetusta. Kyseistä opetusta sisällytetään muun muassa aineen-, luokan-, lastentarhan- ja erityisopettajien opintoihin.

Opettajankoulutuksen kautta tavoitetaan vain tulevat opettajat. Myös jo ammatissa toimivien opettajien sukupuoli- ja tasa-arvotietoisuutta on tarpeen kasvattaa, siksi myös opettajien täydennyskoulutuksiin sisällytetään ao. teemaa koskevia opetussisältöjä. Aihetta on syytä käsitellä osana muuta täydennyskoulutusta laajan kattavuuden saavuttamiseksi.

Yksi konkreettinen sukupuolieroa ylläpitävä käytäntö nykykouluissa on käsityöoppiaineen jakautuminen tekstiilityöhön ja tekniseen työhön. Valtaosassa kouluja oppilaat joutuvat valitsemaan neljännen kouluvuoden jälkeen jommankumman aineen ja yleensä pojat valitsevat teknisen työn ja tytöt tekstiilityön. Käsityöoppiaineen sisällöllä on merkitystä myöhempiin valintoihin ja opintoihin, muun muassa siksi että tekniseen työhön sisältyy esimerkiksi sähköoppia, joka on fysiikan osa.

Oppimateriaalilla on merkitystä koululaisten nais- ja mieskuvan muotoutumisessa ja siinä, minkälaisia käsityksiä oppilaille eri ammateista muodostuu. Oppimateriaaleista tulisi välittyä ennakkoluuloton, avarakatseinen käsitys siitä, mikä on naisille ja miehille sopivaa ja mahdollista, eikä oppimateriaalin tulisi vahvistaa stereotyyppisiä sukupuolirooleja tekstien tai kuvaston kautta.

Työvoimapalvelut ja -koulutus ovat keskeisessä asemassa aikuisväestön tasa-arvon edistämässä ja sukupuolen mukaisen segregaation vähentämisessä. Tiedonvälitys-, ohjaus- ja neuvontapalveluita sekä aikuisten koulutustarjontaa tulee kehittää sukupuolisensitiiviseen suuntaan ja täten tukea monipuolisia ammatinvalintoja. Miesten osallistuminen aikuiskoulutukseen on huomattavasti naisia vähäisempää. Erityisesti heikosti koulutettujen miesten koulutukseen hakeutumista tulee tukea ohjaus- ja neuvontapalveluin. Naisyrittäjyyden lisääminen edellyttää erityistoimia.

Toimenpiteet

- Varmistetaan, että kaikkiin opettajankoulutuksiin sisällytetään sukupuolitietoista opetusta sekä toteutetaan ja resursoidaan hanke sukupuolitietoisesta opettajankoulutuksen edistämiseksi. (OPM)
- Opettajien täydennyskoulutuksiin lisätään sukupuolitietoisuutta ja tasa-arvoa edistäviä sisältökokonaisuuksia viimeistään vuodesta 2009 lähtien. (OPM)
- Opetusministeriö varmistaa yhdessä kustannusyhtiöiden kanssa, että oppimateriaalit valmistellaan siten, etteivät ne pidä yllä stereotyyppisiä käsityksiä tytöistä ja pojista, miehistä ja naisista. (OPM)
- Työmarkkinoiden jakautumista naisten ja miesten ammatteihin ja aloihin lievennetään muun muassa työllisyyden ja yrittäjyyden edistämistoimilla. (TEM)

6 Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen parantaminen

Hallitusohjelma

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamista edistetään kaikessa päätöksenteossa, ja miehiä kannustetaan perhevapaiden pitämiseen. Pidentetään isyysvapaata kahdella viikolla.

Uudistus toteutetaan vuoden 2010 budjetissa. Vaalikauden aikana selvitetään vanhempainvapaajärjestelmien laajemman uudistamisen mahdollisuus. Jotta naisten tosiasiallinen tasa-arvo työelämässä toteutuisi, korvataan työntekijän vanhemmuudesta työnantajalle aiheutuvat kustannukset nykyistä paremmin. Perhevapaista aiheutuvat kustannukset jaetaan nykyistä tasapuolisemmin mies- ja naisvaltaisten alojen työnantajien kesken sekä yhteiskunnan rahoitusosuutta lisätään.

Tasa-arvonäkökulmasta vanhempainvapaiden epätasainen jakautuminen on ongelmallista muun muassa naisten työmarkkina-aseman, lasten ja isien suhteen, hoivavastuun jakamisen sekä naisten palkkakehityksen kannalta. Isät aktivoituvat pohjoismaisten kokemusten mukaan käyttämään erityisesti sellaisia vanhempainvapaita, joita ei voi siirtää äidille ja jotka perhe menettää, jos isä ei niitä käytä. Hallitusohjelmassa on jo sovittu isien vapaan pidentämisestä kahdella viikolla. Tasa-arvopolitiikan kannalta haasteena on isiä vanhempainvapaille kannustavien mallien, kuten isän oman vanhempainvapaajakson luominen.

Hallitusohjelman mukainen vanhempainvapaajärjestelmän laajempi arviointi ja uudistaminen on tarpeen, koska järjestelmä on monien uudistusten jälkeen osittain vaikeaselkoinen niin käyttäjille kuin viranomaisillekin.

Toimenpiteet

- Käynnistetään hallitusohjelman mukaisesti vanhempainvapaajärjestelmän uudistamista koskeva selvitys, jossa tasa-arvonäkökulma on vahvasti mukana ja jonka tavoitteena on isien kannustaminen nykyistä enemmän perhevapaiden pitoon sekä perhevapaista aiheutuvien työnantajakustannusten nykyistä tasaisempi jakautuminen nais- ja miesvaltaisten alojen työnantajien kesken. (STM)
- Vanhempainvapaajärjestelmän selvittelytyössä otetaan huomioon sosiaaliturvan uudistamiskomitean mahdolliset ehdotukset. (STM)

7 Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentäminen

Hallitusohjelma

Hallitus määrittää sisäisen turvallisuuden keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet poikkihallinnollisesti sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Ohjelman painopistettä laajennetaan muun muassa ... lähisuhdeväkivaltaan ... ja ihmiskaupan estämiseen. Tehdään alan, erityisesti poliisin, henkilöstötarpeista pitkän aikavälin suunnitelma.

Naisiin kohdistuneen väkivallan yleisyys ei ole juuri vähentynyt vajaassa kymmenessä vuodessa. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyä osana lähisuhde- sekä perheväkivallan ehkäisyn kehittämistä onkin jatkettava. Yhteistyön ja koordinoinnin kehittäminen eri tasoilla (ministeriöiden kesken, lääneissä ja kunnissa) on viime vuosina saatu alulle. Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn kehittäminen on paljolti ollut projektiluonteista. Varhainen puuttuminen ongelmiin ja väkivallan kierteen katkaiseminen edellyttää jatkossa muun muassa työntekijöiden erityisasiantuntemuksen ja palvelujen kehittämistä. Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen asiantuntemusta tarvitaan ministeriöissä. Tilastoinnin ja lainsäädännön kehittämistä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyssä on syytä vahvistaa.

Toimenpiteet

- Varmistetaan naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn (osana lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyä) asiantuntemuksen jatkuvuus ao. ministeriöissä. (OM, SM, STM, UM)
- Vahvistetaan lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn koordinaatiota ja resursseja. (STM)
- Laaditaan poikkihallinnollinen ohjelma naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Ohjelman laatimisessa kuullaan järjestöjä ja sen rakentamisessa otetaan huomioon päätökset, jotka hallitus tekee sisäisen turvallisuuden ohjelman toimenpiteistä. (SM, OM, STM, UM)

8 Tasa-arvotyön resurssien vahvistaminen ja tasa-arvoselonteon laatiminen

Hallitusohjelma

Tasa-arvotyötä toteuttavien viranomaisten ja naisjärjestöjen toiminnan edellytyksiä ja resursseja vahvistetaan. Hallitus antaa vaalikauden aikana eduskunnalle selonteon naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta.

Hallitus on vahvistanut naisjärjestöjen toimintaedellytyksiä antamalla eduskunnalle esityksen eräiden naisjärjestöjen rahoituksen vakinaistamisesta. Tätä koskeva laki tuli voimaan 1.1.2008. Naisjärjestöjen valtionapu vuodelle 2008 on kolmanneksen vuotta 2007 suurempi. Tasa-arvotyötä tekevien viranomaisten ja naisjärjestöjen toiminnan edellytysten ja resurssien vahvistamista on syytä selvittää hallitusohjelman mukaisesti.

Hallitus laatii selonteon naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta hallituskauden aikana. Vastaavaa tasa-arvoa laajasti koskevaa selontekoa ei ole Suomessa aikaisemmin tehty. Selonteon valmistelu aloitetaan vuonna 2008 ja sitä koordinoi sosiaali- ja terveysministeriö.

9 Hallituksen tasa-arvo-ohjelman toimeenpano, tarkistaminen ja seuranta

Ohjelman toimeenpanon varmistamista ja seurantaa varten perustetaan ministeriöiden yhteinen työryhmä syksyllä 2008. Ohjelman toimeenpanon aikana toimenpiteitä voidaan tarpeen mukaan täydentää. Työryhmä raportoi ohjelman toteutumisesta hallitukselle vuosina 2009 ja 2010. Toimeenpanovaiheen aikana kuullaan järjestöjä tasa-arvo-ohjelmasta. Ohjelman loppuraportti ilmestyy syksyllä 2010. Sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi tasa-arvo-ohjelman seurantaa ja kukin ministeriö vastaa omien toimenpiteidensä toteutumisesta.

- 2008:
- 1 Urpo Kiiskinen, Tuulikki Vehko, Kristiina Matikainen, Sanna Natunen, Arpo Aromaa. Terveiden edistämisen mahdollisuudet. Vaikuttavuus ja kustannusvaikuttavuus.
ISBN 978-952-00-2503-8 (nid.) ISBN 978-952-00-2504-5 (PDF)
  - 2 Utarbetande av en datasäkerhetsplan. Handbok för verksamhetsenheter inom social- och hälsovården. (Vain verkossa).
ISBN 978-952-00-2507-6 (PDF)
  - 3 Ikäihmisten palvelujen laatusuositus.
ISBN 978-952-00-2525-0 (nid.) ISBN 978-952-00-2526-7 (PDF)
  - 4 Kvalitetsrekommendation om tjänster för äldre.
ISBN 978-952-00-2527-4 (inh.) ISBN 978-952-00-2528-1 (PDF)
  - 5 National framework for high quality services for older people.
ISBN 978-952-00-2529-8 (pb) ISBN 978-952-00-2530-4 (PDF)
  - 6 Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE-ohjelma 2008–2011.
ISBN 978-952-00-2533-5 (nid.) ISBN 978-952-00-2534-2 (PDF)
  - 7 Näyttöpäätetyö. Valtioneuvoston päätöksen 1405/1993 soveltaminen ja vaikutukset työpaikoilla.
ISBN 978-952-00-2550-2 (nid.) ISBN 978-952-00-2551-9 (PDF)
  - 8 Nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården KASTE-programmet 2008-2011.
ISBN 978-952-00-2556-4 (inh.) ISBN 978-952-00-2557-1 (PDF)
  - 9 Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi. Sosiaali- ja terveystoimelle paikallisen ja alueellisen toiminnan ohjaamiseen ja johtamiseen.
ISBN 978-952-00-2586-1(nid) ISBN 978-952-00-2587-8 (PDF)
  - 10 Rekommendationer för förebyggande av våld i närrelationer och inom familjen. Identifiera, skydda och handla. Hur styra och leda det lokala och regionala arbetet inom social- och hälsovården.
ISBN 978-952-00-2588-5 (inh.) ISBN 978-952-00-2589-2 (PDF)
  - 11 Rekommendationen för uppgiftsstrukturer för den yrkesutbildade personalen inom socialvården.
ISBN 978-952-00-2600-4 (inh.) ISBN 978-952-00-2601-1 (PDF)
  - 12 Sosiaalitoimen valmiussuunnitteluopas. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2603-5 (PDF)
  - 13 Handbok för beredskapsplanering inom socialväsendet. (Endast på webben)
ISBN 978-952-00-2604-2 (PDF)
  - 14 Säteilyonnettomuudet. Säteilylle altistuneiden tutkimus ja hoito.
ISBN 978-952-00-2630-1 (nid.) ISBN 978-952-00-2605-9 (PDF)
  - 15 Strålningsolyckor. Undersökning och vård av personer som utsatts för strålning. (Endast på webben) ISBN 978-952-00-2606-6 (PDF)

- 16 Kansallinen terveyserojen kaventamisen toimintaohjelma 2008-2011
ISBN 978-952-00-2609-7 (nid.) ISBN 978-952-00-2610-3 (PDF)
- 17 Terveyttä, turvaa ja tasa-arvoa. Katsaus 2007-2010
ISBN 978-952-00-2631-8 (nid.) ISBN 978-952-00-2632-5 (PDF)
- 18 Welfare, health and equality. Survey for 2007-2010
ISBN 978-952-00-2626-4 (pb) ISBN 978-952-00-2627-1 (PDF)
- 19 Hälsa, trygghet och jämställdhet. Översikt 2007-2010
ISBN 978-952-00-2633-2 (inh.) ISBN 978-952-00-2634-9 (PDF)
- 20 Juhani Ilmarinen, Tomi Hussi (toim.). Työhön osallistuminen ja työllisyyden kehitys. Raportti työhön osallistumisen tulo- ja lähtövirroista sekä Työterveyslaitoksen toiminnasta strategiakaudella 2004-2007
ISBN 978-952-00-2646-0 (nid.) ISBN 978-952-00-2647-9 (PDF)
- 21 Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2008-2011. Regeringens jämställdhetsprogram 2008-2011
ISBN 978-952-00-2652-3 (nid.) ISBN 978-952-00-2653-0 (PDF)